

Kraków, 30.06.2026

Dr hab. Katarzyna Dubas-Jakóbczyk, Prof. UJ
Zakład Ekonomiki Zdrowia i Zabezpieczenia Społecznego
Instytut Zdrowia Publicznego
Wydział Nauk o Zdrowiu
Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum
Ul. Skawińska 8, 31-066 Kraków, Polska

RECENZJA

w ramach postępowania o nadanie stopnia doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu **lek. Pawła Niewiadomskiego**

PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE PRZYGOTOWANIA RECENZJI

Podstawą formalną przygotowania niniejszej recenzji jest Uchwała nr 60/2026 Rady Dyscypliny Nauki o Zdrowiu CM UMK w Bydgoszczy z dnia 14 maja 2026 w sprawie wyznaczenia recenzentów rozprawy doktorskiej Pana Pawła Niewiadomskiego pt. „Ekonomiczne i epidemiologiczne obciążenie umieralnością spowodowaną pandemią COVID-19”.

Podstawą prawną rozprawy doktorskiej są zapisy Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 z późniejszymi zmianami). Zgodnie z art. 187 ust. 1.- 2. ww. Ustawy rozprawa doktorska powinna prezentować ogólną wiedzę teoretyczną Kandydata w dyscyplinie oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, a jej przedmiotem powinno być oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

INFORMACJE OGÓLNE O ROZPRAWIE

Głównym celem pracy była ekonomiczna i epidemiologiczna ocena obciążenia umieralnością spowodowaną pandemią COVID-19 w 28 krajach europejskich w latach 2020-2023. Zdefiniowane cele szczegółowe objęły:

- Usystematyzowanie i krytyczna ocena dotychczasowych dowodów naukowych dotyczących strat produktywności związanych z problemami zdrowotnymi wywołanymi pandemią COVID-19 na podstawie populacyjnych badań wtórnych z różnych krajów.
- Określenie skali obciążenia epidemiologicznego związanego z pandemią COVID-19 w 28 krajach europejskich w latach 2020-2023 na podstawie miar zgonów z powodu COVID-19 oraz nadmiarowych zgonów, w zakresie liczby i częstości zgonów, utraconych lat życia oraz utraconych lat potencjalnie produktywnego życia.

- Określenie skali obciążenia ekonomicznego związanego z umieralnością przypisywaną pandemii COVID-19 w 28 krajach europejskich w latach 2020-2023 poprzez oszacowanie strat produktywności oraz skutków dla finansów publicznych wynikających zarówno ze zgonów z powodu COVID-19, jak i z nadmiarowych zgonów.

Rozprawę doktorską przygotowano w formie spójnego tematycznie cyklu publikacji, do którego włączono trzy artykuły:

- (1) Niewiadomski P, Ortega-Ortega M, Łyszcza B. Productivity Losses due to Health Problems Arising from COVID-19 Pandemic: A Systematic Review of Population-Level Studies Worldwide. *Appl Health Econ Health Policy*. 2025;23(2):231-251. doi:10.1007/s40258-024-00935-8
- (2) Niewiadomski P, Wojtasik J, Łyszcza B. Beyond death counts: how COVID-19 affected excess mortality and productive life-years lost across 28 European states, 2020-2023. *Front Public Health*. 2026;13:1720864. doi:10.3389/fpubh.2025.1720864
- (3) Niewiadomski P, Ortega-Ortega M, Łyszcza B. Paid and unpaid productivity losses across 28 European countries due to excess deaths and COVID-19 deaths from 2020 to 2023. *Eur J Health Econ*. doi: 10.1007/s10198-026-01916-5

Łączna punktacja cyklu to 9,7 IF i 300 pkt. MNiSW.

OCENA NAUKOWA DYSERTACJI

Wybór problemu badawczego stanowiącego przedmiot ocenianej dysertacji należy uznać za trafny i aktualny. Bardzo pozytywnie oceniam kompleksowość podjętego tematu oraz komplementarny charakter publikacji włączonych do cyklu. Doktorant sformułował cele rozprawy w sposób jasny i jednoznaczny oraz prawidłowo dobrał odpowiednie metody badawcze. Wszystkie trzy prace zostały opublikowane w recenzowanych czasopismach o zasięgu międzynarodowym o łącznym wskaźniku Impact Factor wynoszącym 9,7, co stanowi obiektywny dowód wysokiej jakości naukowej przedstawionego cyklu. Warto podkreślić, że publikacje wchodzące w skład cyklu ukazały się w ciągu zaledwie 16 miesięcy (pomiędzy styczniem 2025 r. a kwietniem 2026 r.), a na dzień sporządzenia niniejszej recenzji (30.06.2026 r.) cykl był już cytowany 14 razy według Google Scholar.

W pierwszej publikacji dokonano przeglądu systematycznego wraz z analizą ilościową wyników badań oceniających straty produktywności w populacji ogólnej spowodowane pandemią COVID-19. Kończącą analizą objęto 38 badań, których wyniki ilościowe zagregowano według przyczyny utraty produktywności, grup wiekowych, płci oraz kategorii dochodowej krajów, z których pochodziły analizowane dane. Na szczególne podkreślenie zasługuje wysoki poziom naukowy zastosowanego podejścia metodycznego, obejmującego m.in. rejestrację protokołu w bazie PROSPERO, szeroki zakres przeszukiwanych baz danych, podwójny i zaślepiiony proces screeningu oraz przeszukiwanie cytowań wstecz i w przód. Uzyskane wyniki pozwoliły na kompleksową ocenę dostępnych danych ilościowych oraz

usystematyzowanie metod wykorzystywanych dotychczas w tym obszarze badań. Na uwagę zasługuje również dojrzały sposób prowadzenia dyskusji wyników. Doktorant wielokrotnie zwraca uwagę na ograniczenia badań włączonych do przeglądu, w tym m.in. powszechne stosowanie metody kapitału ludzkiego we wszystkich uwzględnionych analizach oraz fakt, że zakres prowadzonych ocen był w dużej mierze uwarunkowany dostępnością danych wtórnych, która z kolei mogła zależeć od specyfiki danego kraju oraz okresu prowadzenia analiz. Przegląd w sposób bardzo przejrzysty porządkuje aktualny stan wiedzy i stanowi bardzo dobre wprowadzenie do kolejnych publikacji wchodzących w skład cyklu. Jeśli miałabym wskazać słabsze strony tej pracy – co należy do roli recenzentki – zwróciłabym uwagę na stosunkowo niewielki zakres praktycznych rekomendacji wynikających z przeprowadzonego przeglądu. Wniosek o potrzebie prowadzenia większej liczby badań o wyższej jakości metodologicznej jest trafny, jednak pozostaje dość ogólny. Warto byłoby pokusić się o sformułowanie propozycji standardu metodycznego dla tego rodzaju analiz lub wskazać rekomendacje dla systemu statystyki publicznej/rejestrów medycznych, które umożliwiłyby systematyczne gromadzenie i raportowanie danych niezbędnych do prowadzenia kompleksowych analiz kosztów pośrednich chorób.

Druga publikacja skupia się na ocenie obciążenia epidemiologicznego związanego z pandemią COVID-19 w 28 krajach europejskich. Analiza obejmuje trzy główne metryki: nadmiarowe zgony (eD), nadmiarowo utracone lata życia (eYLL) oraz nadmiarowo utracone lata potencjalnie produktywnego życia (eYPPLL). Również w tym przypadku na bardzo wysoką ocenę zasługuje rygorystyczne podejście metodyczne. Kompleksowy charakter przeprowadzonych analiz, rozbudowana analiza wrażliwości oraz pełna transparentność danych i przyjętych założeń (m.in. szczegółowe opisy zamieszczone w materiale uzupełniającym) świadczą o dużej dojrzałości naukowej Doktoranta. Dyskusja wyników w bardzo dobry sposób zestawia i porównuje uzyskane rezultaty z doniesieniami literatury przedmiotu. Pewien niedosyt może jednak budzić brak bardziej pogłębionej próby wyjaśnienia przyczyn zidentyfikowanych różnic. Czy wyższe obciążenie epidemiologiczne obserwowane w Europie Środkowo-Wschodniej wynikało przede wszystkim z wpływu czynników społeczno-ekonomicznych oraz niższych niż w Europie Zachodniej nakładów na ochronę zdrowia, czy jakąś rolę mogły odegrać też różnice w sposobie reagowania poszczególnych państw na kryzys pandemiczny?

Trzecia publikacja stanowi częściowo rozwinięcie i kontynuację analiz obciążenia epidemiologicznego pandemią COVID-19 w 28 krajach europejskich poprzez kalkulacje utraty produktywności w wyniku raportowanych zgonów oraz nadmiarowej umieralności. Mocną stroną pracy jest oszacowanie obciążenia ekonomicznego zarówno w gospodarce formalnej, jak i nieformalnej oraz analiza wpływu utraty produktywności na potencjalne przychody sektora finansów publicznych. Na uwagę zasługuje również oszacowanie utraty produktywności przy zastosowaniu różnych metod oraz wskazanie istotnych (nawet kilkudziesięciokrotnych) różnic w wynikach w zależności od metody kalkulacji. W ujęciu ogólnym, podobnie jak w przypadku dwóch poprzednich publikacji, bardzo wysoko należy

ocenić stronę metodyczną opracowania: szeroki zakres analizy oraz jej wielowymiarowość (28 krajów, 4 lata), wycena pracy nieodpłatnej oraz zestawienie podejścia HCA i FCA. Słabszą stroną pozostaje natomiast nieuwzględnienie chorobowości, co zostało wprowadzić wskazane przez Doktoranta w ograniczeniach analizy, jednak bez wskazania uzasadnienia tej decyzji.

Podsumowując, przedstawiona dysertacja stanowi wielowymiarowe i kompleksowe opracowanie na bardzo wysokim poziomie naukowym. Opis metod oraz zakres udostępnionych danych umożliwiają replikację analiz przez inne zespoły badawcze oraz ich zastosowanie w odniesieniu do innych jednostek chorobowych/wydarzeń kryzysowych. Przeprowadzone badania mają szereg implikacji praktycznych zarówno dla obszaru badań naukowych, jak i dla formułowania rekomendacji w zakresie polityki zdrowotnej. To właśnie aspekt aplikacyjny jest tą częścią dysertacji, która – w opinii recenzentki – mogłaby zostać bardziej rozbudowana. Przykładowe zagadnienia w tym obszarze obejmują:

- ✓ implikacje metodologiczne: jak powinien wyglądać złoty standard metodologiczny w tego rodzaju analizach? Czy możliwe jest opracowanie odpowiedniego narzędzia informatycznego/modelu ekonometrycznego wspierającego bądź automatyzującego tego typu analizy oparte na danych publicznie dostępnych?
- ✓ implikacje dla polityki zdrowotnej: w jaki sposób wykorzystywać tego rodzaju dowody naukowe w procesie kształtowania polityki zdrowotnej? Jak dyseminować wyniki takich opracowań, aby skutecznie docierały do decydentów polityki zdrowotnej?

OCENA SPEŁNIENIA WYMOGÓW USTAWOWYCH

We wszystkich trzech publikacjach Kandydat do stopnia naukowego jest pierwszym autorem, a w dwóch z nich również autorem korespondencyjnym. Załączone oświadczenia współautorów potwierdzają dominujący udział Kandydata w powstanie publikacji. Doktorant prezentował wyniki publikacji włączonych do cyklu na najbardziej prestiżowej w obszarze ekonomiki zdrowia międzynarodowej konferencji europejskiej (*European Health Economics Association Conference*).

Kandydat do stopnia naukowego przeprowadził kompleksowe, wysoce złożone i wymagające zaawansowanych umiejętności badania, uzyskał wyniki adekwatne do postawionych celów badawczych oraz prawidłowo sformułował wnioski. Tym samym Doktorant wykazał się wysokim stopniem biegłości w doborze zaawansowanych narzędzi badawczych oraz dużą rzetelnością w procesowaniu danych. Dysertacja Pana Pawła Niewiadomskiego wnosi istotny i oryginalny wkład w pogłębienie wiedzy na temat oceny obciążenia epidemiologicznego i ekonomicznego wywołanego przez pandemię COVID-19. Rozprawa cechuje się spójnością, oraz bardzo wysokim poziomem metodologicznym. Dysertacja potwierdza ogólną wiedzę teoretyczną Kandydata w dyscyplinie nauk o zdrowiu i jego umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, a przedmiot rozprawy stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, który niesie za sobą dużą wartość aplikacyjną.

PODSUMOWANIE

Na podstawie przedstawionych powyżej dowodów oceniana praca spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim określone w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.), dlatego wnoszę do Rady Dyscypliny Nauki o Zdrowiu CM UMK w Bydgoszczy o przyjęcie rozprawy oraz dopuszczenie Pana Pawła Niewiadomskiego do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

K. Dulon-Gotlibek